

Handreiking lokaal roze beleid in de sport

**Naar een homovriendelijk
sportklimaat in de gemeente**

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

ALLIANTIE
gelijk spelen

Auteur: Wil Verschoor

Eindredactie: afdeling Communicatie Movisie

Fotografie: Daan Stringer

Vormgeving: Ontwerpburo Suggestie & Illusie

Met dank aan: Gay Union Through Sports (GUTS), NOC*NSF, De Nederlandse Sport Alliantie (NSA), de John Blankenstein Foundation (JBF) en COC Nederland.

Downloaden of bestellen: www.movisie.nl

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van de bronvermelding: © De Nederlandse Sport Alliantie (NSA) / Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken

www.alliantie-gelijkspelen.nl

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap/directie Emancipatie en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn financier van de Alliantie Gelijkspelen

Alliantie Gelijkspelen / Movisie, Utrecht, juni 2014

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Deze publicatie is tot stand gekomen met subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Naar een homovriendelijk sportklimaat in de gemeente

**Handreiking lokaal roze beleid
in de sport**

Inhoud

Inleiding	4
1. Uitkomsten van de monitor gemeentelijk homo-emancipatiebeleid 2011	7
2. Wat kunnen gemeenten doen?	9
3. Acht voorbeelden	12
1 Convenanten	12
2 Non-discriminatie binnen reguliere sportverenigingen	16
3 Beleidsadvies	17
4 Aanpak spreekkoren	21
5 Sport in de wijk	23
6 Combinatiefunctionarissen	24
7 Voetballen met Regenboogballen	25
8 Utrecht Roze Stad 2013	27
4. Relevante organisaties, websites en literatuur	30

Inleiding

Wat?

Deze handreiking 'Naar een homovriendelijk sportklimaat in de gemeente' biedt gemeenten ideeën en voorbeelden hoe zij binnen en via de sport uitsluiting van LHBT'ers tegen kunnen gaan. LHBT'ers is de verzamelterm voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mannen en vrouwen en transgenders*.

Waarom?

Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om discriminatie, uitsluiting en onwenselijk gedrag tegen te gaan. Dus ook als het gaat om LHBT'ers. Daarnaast stelt het kabinet in de Beleidsbrief Emancipatie 2011 dat het "de sociale acceptatie van homoseksuele, lesbische, biseksuele en transgender personen verder wil vergroten en verdiepen. Daarbij ligt de focus op de domeinen school, werk, sport en ouderenzorg....". Gemeenten spelen hierbij een belangrijke rol. Vanuit hun regiefunctie kunnen zij verschillende trajecten binnen de sport vorm geven. En via de sportverenigingen kunnen zij invloed uitoefenen om te komen tot een homovriendelijk sportklimaat. Deze handreiking vertelt hoe gemeenten dit kunnen aanpakken.

Is het nodig?

Ja. Van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder is 9,4% van de mannen en 17,1% van de vrouwen niet uitsluitend heteroseksueel (SCP, 2012). Meer dan een kwart van de LHBT'ers is op de sportvereniging niet open over hun homoseksualiteit. Onder biseksuelen is dat percentage zelfs 60% van de vrouwen en 70% van de mannen. Dit percentage is veel hoger dan bijvoorbeeld in familie- en vriendenkring (Elling, A., en van den Dool, R, 2009, Homotolerantie in de sport, Mulier Instituut). 15 procent van de homoseksuele sporters en 6 procent van de lesbische sporters geeft aan te maken te hebben gehad met homo-onvriendelijke bejegening. Een kwart van de teamsporters zegt getuige te zijn geweest van vervelende opmerkingen over homoseksuelen en 39% zelfs van fysieke agressie. Bij voetbal zijn deze percentages respectievelijk 30% en 48% (SCP, 2012).

Teamsporters hebben vaker te maken met opmerkingen over homoseksualiteit dan solosporters. Hoewel homo's en hetero's ongeveer net zoveel aan sport doen, mijden homomannen teamsporten zoals voetbal en zijn individuele sporten bij homomannen en lesbische vrouwen verreweg favoriet (SCP, 2012). Daarom is actief gemeentebeleid op dit thema nodig. Deze handreiking ondersteunt u daarbij.

Voor wie?

De handreiking is te gebruiken door iedereen die te maken heeft met sport, gemeenten en LHBT'ers: ambtenaren met in hun portefeuille thema's als sport, LHBT, welzijn, jongeren, ouderen of maatschappelijke ondersteuning. En gemeentelijke sportorganisaties inclusief sportbedrijven of sportservicebureaus, lokale LHBT-sportorganisaties, (grote) lokale sportverenigingen, de lokale Betaald Voetbal Organisaties (BVO's) en eventueel provinciale sportserviceorganisaties.

Hoe te gebruiken?

De handreiking nodigt uit tot actief beleid en concrete activiteiten. Hoofdstuk 1 beschrijft kort hoe gemeenten denken over LHBT'ers en sport. Hoofdstuk 2 schetst welke activiteiten een gemeente kan ondernemen en in hoofdstuk 3 staan voorbeelden. We nodigen gemeenten uit om deze voorbeelden aan te passen aan de lokale situatie en vervolgens in de praktijk te brengen. Overname van de teksten uit deze handreiking is daarom toegestaan, graag met bronvermelding.

We beschouwen de handreiking als een groeidocument: aan te vullen met goede voorbeelden, beschreven door MOVISIE of andere organisaties. Zo kunnen we de handreiking steeds actueel en up to date houden. Streven is om de handreiking in 2012, 2013 en 2014 geregeld te updaten.

Waarom specifieke maatregelen?

Deze handreiking gaat deels over de discriminatie van LHBT'ers in de sport en deels over discriminatie in sport in het algemeen. Beiden zijn uiteraard nauw met elkaar verbonden, maar een belangrijk punt is dat in algemeen discriminatiebeleid LHBT'ers vaak worden vergeten. Juist daarom moet een gemeente ervoor zorgen dat homoseksualiteit aandacht krijgt. Door specifieke maatregelen te nemen rondom homoseksualiteit, ofwel door homoseksualiteit expliciet mee te nemen in algemene maatregelen.

Wie zijn de Alliantie Gelijkspelen en Movisie?

Om een homovriendelijk sportklimaat te creëren hebben de Ministeries van VWS en OCW in 2008 een alliantie in de sport opgericht. Gay Union Through Sports (GUTS), voorheen Stichting Homosport Nederland, coördineert deze Alliantie Gelijkspelen. Partners in de alliantie zijn NOC*NSF, De Nederlandse Sport Alliantie (NSA), de John Blankenstein Foundation (JBF), Movisie en COC Nederland.

* In navolging van internationaal gebruik hanteren we in Nederland tegenwoordig steeds vaker de afkorting LHBT voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mannen en vrouwen en transgenders. Daarnaast gebruiken we in deze handleiding ook de algemene term 'homo's'.

1. Uitkomsten van de monitor gemeentelijk homo-emancipatiebeleid 2011

Wat vinden gemeenten belangrijk als het gaat om homovriendelijk sporten en welke maatregelen nemen ze? De monitor gemeentelijk homo-emancipatiebeleid is een regelmatig terugkerend onderzoek naar wat Nederlandse gemeenten doen aan homo-emancipatie op verschillende beleidsterreinen, waaronder sport. Aan de monitor van 2011 hebben 136 gemeenten meegewerkt.

Zes stellingen over sport

1. De gemeente hanteert een antidiscriminatie gedragscode binnen de sport.
43% van de gemeenten reageerde met 'ja'. Dit was een verdubbeling ten opzichte van 2008.
2. Het gemeentebestuur stopt een wedstrijd wanneer er sprake is van anti-LHBT spreekkoren.
24% van de gemeenten antwoordde 'ja', dus 32 gemeenten. In 2008 zeiden slechts 7 gemeenten 'ja'.
3. De gemeente gaat in samenwerking met de sportverenigingen agressie rond LHBT-burgers op het sportveld voorkomen.
26% van de gemeenten zei 'ja'.
4. De gemeente bevordert de oprichting van wijk- en buurtsportclubs die duidelijk en actief openstaan voor alle groepen, jongeren en ouderen, LHBT-ers en hetero's.
39% van de gemeenten reageerde met 'ja'.
5. De gemeente geeft de aan te stellen combinatiefunctionarissen sport een duidelijke taak bij het bevorderen van sociale acceptatie van LHBT-sporters.
29% van de gemeenten reageerde met 'ja'.
6. De gemeente spreekt sportcentra aan om voorzieningen te treffen voor privékledkamers en -douchecabines bij sportvoorzieningen, om zo deelname aan sportactiviteiten van transgenders te faciliteren.
Van de ondervraagde gemeenten zeiden er 2 'ja' op deze vraag.

Samenvatting

Iets minder dan de helft van de ondervraagde gemeenten hanteert een antidiscriminatie gedragscode binnen de sport. Ongeveer een kwart van de gemeenten zegt een sportwedstrijd te stoppen als er sprake is van anti-LHBT spreekkoren en een kwart gaat in samenwerking met sportverenigingen agressie rond LHBT-ers op het sportveld voorkomen. Bijna veertig procent van de ondervraagde gemeenten bevordert de oprichting van wijk- en buurtsportclubs die duidelijk en actief openstaan voor alle groepen, jongeren, ouderen, LHBT-ers en hetero's. Bijna dertig procent geeft de aan te stellen combinatiefunctionarissen sport een duidelijke taak bij het bevorderen van sociale acceptatie van LHBT-sporters. En twee gemeenten spreken sportcentra aan om voorzieningen te treffen voor privékleedkamers en douchecabines bij sportvoorzieningen, om zo deelname aan sportactiviteiten van transgenders te faciliteren.

Roze Gemeentegids

De volledige uitkomsten van de monitor gemeentelijk homo-emancipatiebeleid 2011 kunt u vinden in De Roze Gemeentegids, beleid voor lesbische vrouwen, homomannen, biseksuelen en transgenders.

 Download [De Roze Gemeentegids](#)

2. Wat kunnen gemeenten doen?

Vanuit de regiefunctie heeft een gemeente verschillende mogelijkheden om discriminatie en uitsluiting van LHBT'ers in de sport tegen te gaan. Of om lokaal een homovriendelijk sportklimaat te bevorderen. Om succesvol te zijn is het belangrijk dat de verantwoordelijke wethouder enthousiast is en zich voor het thema inzet. Ook is het belangrijk dat vanaf het begin de ambtenaar die verantwoordelijk is voor het LHBT-beleid en de collega's van sportbeleid goed samenwerken. Samen maakt u beter duidelijk dat discriminatie niet kan en strafbaar is.

Enkele aanbevelingen

Breng de situatie in kaart

Start gemeentelijk beleid met een bijeenkomst om ervaringen uit te wisselen met gemeentelijke sportorganisaties, LHBT-clubs en individuele sporters. Gemeenten als Utrecht en Amersfoort hebben hier al ervaring mee. Zo'n bijeenkomst brengt de belangrijkste stakeholders bij elkaar en maakt duidelijk waar lokale knelpunten en mogelijkheden liggen. Ook ambtenaren die zich bezig houden met LHBT-beleid of met sportbeleid kunnen zo kennis uitwisselen. En het is belangrijk om van LHBT-sporters zelf te horen wat hun ervaringen en wensen zijn.

Vergroot de zichtbaarheid

U kunt als gemeente op verschillende manieren bijdragen aan het zichtbaar maken van het thema. Dit kan tegen lage kosten of vaak zelfs zonder kosten:

- * Organiseer zelf activiteiten waarmee lokale LHBT-sporthelden in de spotlights komen tijdens een sportgala of via een publicatie in de plaatselijke krant. Denk hierbij bijvoorbeeld aan medaillewinnaars van de Gay Games of de EuroGames;
- * Nodig tijdens lokale bijeenkomsten of activiteiten een LHBT- topsporter uit om over het onderwerp te praten. De Alliantie Gelijkspelel bouwlt een netwerk op van LHBT-topsporters;
- * Beloon reguliere sportorganisaties die bewezen hebben LHBT-vriendelijk te zijn met een gemeentelijke trofee en geef dat de nodige publiciteit. Ook via een certificaat of een keurmerk kunt u positief gedrag belonen;
- * Geef met subsidie een positieve prikkel, bijvoorbeeld door sportverenigingen extra te steunen bij antidiscriminatie-inspanningen;

- * Zet combinatiefunctionarissen binnen de sport in bij het tegengaan van discriminatoir gedrag op het veld. Homoseksualiteit moet dan wel in hun opleiding aan de orde zijn geweest;
- * Veel gemeenten sluiten met verenigingen een convenant af rond sportiviteit en respect. Benoem daarin expliciet de positie van LHBT'ers.

Oefen invloed uit via sportclubs en organisaties

- * Vraag de bestuurders van sportclubs en verenigingen om meer aandacht te besteden aan normen en waarden binnen de vereniging. Meer aandacht hiervoor leidt tot meer betrokkenheid van leden en vrijwilligers en tot minder problemen, een betere sfeer en ledengroei. Dus meer omzet en financiële armslag. Lokale clubs ontvangen vaak ondersteuning van hun sportbond bij aandacht voor normen en waarden. De gemeente kan hen verder ondersteunen in het uitdragen van het goede voorbeeld.
- * Oefen invloed uit via sportbedrijven of sportservicebureaus die helpen bij het ontwikkelen van verenigingsondersteuning. In het kader van de programma's Sportiviteit en respect krijgen steeds meer verenigingen gedragscodes. Wijs de sportbedrijven erop dat zij daarin aandacht moeten besteden aan LHBT-vriendelijk gedrag.
- * Is er een Betaald Voetbal Organisatie (BVO) in uw gemeente die in ruil voor de financiële steun maatschappelijke activiteiten van de spelers faciliteert? Vraag dan de spelers bij hun jeugdactiviteiten ook LHBT-discriminatie aan de orde te laten stellen.

Treed op tegen spreekkoren

Onveiligheid bij sportwedstrijden uit zich bijvoorbeeld in homofobe spreekkoren op de tribune. Een gemeente kan hier op verschillende manieren tegen optreden. Overstem spreekkoren met de stadionspeaker of harde muziek. In het uiterste geval kan de burgemeester de wedstrijd stilleggen.

Sluit een convenant af

Leg afspraken rond het voorkomen van discriminatie vast met een convenant. Dat kan met alle sportverenigingen in uw gemeente, of bijvoorbeeld alleen met de voetbalverenigingen. Of sluit het af met een aantal gemeenten in uw regio.

Laat u bijstaan door een adviescommissie

Laat u als gemeente op het gebied van LHBT en sport adviseren door een commissie met kennis en ervaring op het gebied van homo-emancipatie, diversiteit, en/of sport. De commissie kan u gevraagd en ongevraagd advies geven, bijvoorbeeld over de beleidsnota Sport of de aanpak van spreekkoren.

MOVISIE en de Nederlandse Sport Alliantie kunnen u op elk van deze punten ondersteunen. Bijvoorbeeld in de vorm van een adviestraject, het organiseren van een bijeenkomst, het verzorgen van een presentatie, workshop of training, procesbegeleiding, of het verstrekken van informatie. Van bovengenoemde aanbevelingen bestaan voorbeelden. Deze leest u in het volgende hoofdstuk.

3. Zeven voorbeelden

Voorbeeld 1: Convenanten

Een convenant is een overeenkomst tussen verschillende partijen met afspraken waaraan deze partijen zich moeten houden. Convenanten worden vaak ingezet als reguliere middelen niet effectief blijken te zijn. Er bestaat geen strikt vastgelegde vorm of inhoud van een convenant. Partijen kunnen de gemaakte afspraken in een convenant bij niet-nakoming niet via de rechter afdwingen.

Zes convenanten anti-discriminatie en sport

- * Convenant Fair Play Arnhem, Nijmegen, Maas en Waal.
Gericht op voetbalverenigingen, regionaal en generiek, dus niet specifiek gericht op homoseksualiteit, 2010;
- * Convenant Voetballen doe je samen, Alkmaar.
Gericht op voetbalverenigingen, lokaal en generiek, dus niet specifiek gericht op homoseksualiteit, 2008;
- * Gemeenschappelijke verklaring over de gelijke behandeling van hetero- en holebiseksualiteit in de sport. Gericht op sportclubs in het algemeen, regionaal (Vlaams), lokaal en homospecifiek, 2007;
- * Verklaring Gelijke Behandeling in de Sport, Regio IJmond.
Gericht op sportverenigingen en sportactiviteiten, regionaal en generiek. In principe niet specifiek gericht op homoseksualiteit, maar homofobie wordt wel expliciet genoemd, 2009; (zie p. 98).
- * Convenant Samen voetballen in Amersfoort.
Gericht op voetbalverenigingen in Amersfoort, lokaal en generiek, dus niet specifiek gericht op homoseksualiteit, 2009.
- * Convenant Gelijk Spelen, NSA en MOVISIE.
Gericht op gemeenten, gemeentelijke sportservices en verenigingen. Lokaal en homospecifiek, 2012.

Richtlijnen en overwegingen voor het opstellen van een convenant

* **Homospecifiek of algemeen?**

Sommige convenanten gaan uit van algemeen sportief gedrag of van anti-discriminatie in het algemeen. LHBT-discriminatie is hier onderdeel van maar wordt in de praktijk vaak vergeten. Als een convenant in algemene termen wordt opgesteld, zorg dan dat homoseksualiteit en specifieke LHBT-maatregelen worden genoemd;

* **Specifieke doelgroepen**

Een convenant dat zich richt op een bepaalde doelgroep (bijvoorbeeld jeugd) kan specifiekier zijn in de uitwerking en in de activiteiten;

* **Specifieke sporten**

Een convenant dat zich richt op een bepaalde sport (bijvoorbeeld voetbal) kan specifiekier zijn in de uitwerking en in de activiteiten;

* **Duurzaam**

Lanceer tegelijk met het convenant een duidelijk plan voor opvolging, met concrete activiteiten, monitoring en evaluatie;

* **Voldoende aandacht**

Hoe meer aandacht voor het proces rondom het convenant, hoe beter. Aandachtspunten: bereid het proces goed voor, betrek zoveel mogelijk partijen, besteed aandacht aan het proces van overtuigen en verleiden, en schakel de lokale pers in;

* **Wethouder**

Een krachtige uitspraak in het openbaar door de wethouder sport en/of diversiteit over een veilig sportklimaat voor LHBT'ers in de sport kan bijdragen aan het succes van het convenant;

* **Training**

Garandeer de handhaving van het convenant door ambtenaren te trainen op zowel handhaving als op het thema LHBT-beleid;

* **Antwoord op een incident**

Een convenant kan voor een gemeente het antwoord zijn op een of meerdere lokale incidenten in de sport;

* **Financiële afweging**

Het opstellen van een convenant vraagt een inspanning van de betrokken ambtenaren. Daarnaast zijn er kosten voor trainingen, materialen, eventuele bijeenkomsten en extern advies of begeleiding. Maar een goed convenant, met bijbehorende activiteiten en een goede monitoring en evaluatie, heeft zijn weerslag op het hele lokale sportklimaat en voorkomt mogelijk incidenten.

Hoe pakt u het aan?

* **Voorbereiding**

Onderzoek of er draagvlak voor is. Zien alle partijen dit als een goed middel om te komen tot een homovriendelijk sportklimaat? Draagt de wethouder of burgemeester het idee? Wat is het budget? Welke ambtenaren kunnen en willen zich er voor inzetten?

Zoek vervolgens contact met lokale partijen als invloedrijke sportverenigingen, sportbedrijven en de BVO, en betrek hen bij de problematiek rondom discriminatie, uitsluiting en homoseksualiteit.

Dit kan bijvoorbeeld in een startbijeenkomst (zie hoofdstuk 2). Daarbij kunt u al een keuze maken voor een specifieke sport of doelgroep.

Bespreek de concepttekst van het convenant, en de verplichtingen en voordelen die hier uit voortvloeien voor de organisaties, zoals een beter sportklimaat, aantrekkelijke vereniging, meer leden, meer sponsors.

Laat ook de mogelijkheid voor verenigingen om rolmodellen en de verhalen van LHBT-(top)sporters in te zetten aan bod komen.

Schakel in deze fase de lokale pers in bij concrete situaties van discriminatie.

* **Opstellen van de convenanttekst**

Stel de definitieve convenanttekst op aan de hand van de richtlijnen hierboven en bekijk de voorbeeld convenanten.

Koppel hieraan een activiteitenplan en een plan voor de monitoring en evaluatie.

Tip: vat het convenant samen in een pakkende slogan en breng deze overal duidelijk naar voren.

Bouwstenen voor het activiteitenplan

- Nulmeting van discriminatie van LHBT'ers per deelnemende vereniging. Hoe is de sfeer? Welke incidenten zijn er geweest?;
- Ontwikkeling van materialen, trainingen, gadgets en logo;
- Training en bewustwording op het onderwerp van trainers, coaches, bestuur, ouders;
- Feestelijke ondertekening met persaandacht;
- Uitreiking van een prijs of compliment voor de vereniging of organisatie die zich het meest heeft ingespannen om het convenant goed uit te voeren;
- Het zichtbaar ophangen van het convenant in kantines of kleedkamers;
- Aandacht voor het thema in bestuursvergaderingen, op jaarvergaderingen en op de website;
- Meenemen van het thema in gesprekken met jeugdtrainers;
- Uitwisseling van goede voorbeelden binnen een vereniging of tussen verschillende verenigingen;
- Voor de gemeenten zelf: in alle uitingen over sport noemen dat er een convenant is waar verenigingen zich aan moeten houden. En in beleidsnota's noemen dat het convenant het uitgangspunt is van het lokale sportbeleid.

Bouwstenen voor het plan monitoring en evaluatie

- Nieuwe meting van discriminatie van LHBT'ers per deelnemende vereniging. Wat is er verbeterd?;
- Evaluatie van de ingezette activiteiten, zowel op kwantiteit als op kwaliteit. Hoeveel trainers, coaches, ouders, bestuursleden, teams zijn bereikt? Waar is het convenant te vinden? Hoe is het thema besproken, en wat waren de reacties? Welke acties zijn er uit voortgevloeid? Hoe is de situatie veranderd?;
- Beschrijving en verspreiding van incidenten en casussen. Hoe zijn deze aangepakt en opgelost? Wat was succesvol en wat waren leerpunten?
- Inventarisatie van de verdere behoefte van verenigingen. Bestaat bijvoorbeeld de wens om verenigingsbeleid op dit gebied te maken? Wil men vervolgcactiviteiten oppakken en welke ondersteuning is daarbij nodig?

Presentatie en ondertekening van het convenant.

Bij de presentatie en ondertekening van het convenant is lokale persaandacht belangrijk. Ook het inschakelen van mediagenieke homoseksuele rolmodellen uit de topsport of daarbuiten helpt bij het slagen van de presentatie. Zij kunnen het verhaal achter het convenant overtuigend vertellen. Combineer de presentatie van het convenant met een lokaal evenement of een andere gelegenheid waarvoor veel publieke belangstelling is. Onthul of presenteer al ontwikkelde materialen feestelijk tijdens de presentatie. De verenigingen ondertekenen het convenant en de gemeente benoemt tijdens de presentatie welke activiteiten de verenigingen in gaan uitvoeren en wanneer het convenant geëvalueerd gaat worden.

* Monitoring en evaluatie

Monitoring en evaluatie vinden plaats aan de hand van het opgestelde plan voor monitoring en evaluatie. Zoek per onderdeel zoveel mogelijk publiciteit via de lokale media.

Voorbeeld 2: Non-discriminatie binnen reguliere sportverenigingen

Als gemeente kunt u het goede voorbeeld geven aan sportverenigingen. Andersom kan een lokale vereniging al het goede voorbeeld zijn dat u verder kunt verspreiden en promoten. Deze verenigingen worden hierbij soms ondersteund door hun sportbond of door organisaties als de John Blankenstein Foundation, een stichting die zich laat inspireren door de legendarische topscheidsrechter en homo-activist John Blankenstein.

ASV de Dijk, Amsterdam Noord

Voetbalvereniging De Dijk is actief bezig met sportiviteit en respect, en heeft daarbinnen specifiek aandacht voor LHBT'ers. De Dijk geldt als een maatschappelijk betrokken rolmodel in de voetbalwereld en heeft een duidelijke visie: de moderne sportvereniging werkt mee aan belangrijke maatschappelijke uitdagingen zoals zorgvraagstukken (diabetes, re-integratie, overgewicht), vergrijzing, integratie en de multiculturele samenleving. Wat betreft Sportiviteit en Respect wordt op de website duidelijk verwoord welke maatregelen de vereniging toepast bij concrete incidenten. Zo is er bij ernstige belediging in de vorm van spugen of racistische taal eerst eenmalig een berisping en/of een directe wisselbeurt, plus uitsluiting voor de volgende wedstrijd. Bij herhaling volgt maximaal een schorsing voor drie wedstrijden. Ook intimidatie en pesten worden duidelijk en praktisch omschreven en leiden ook tot maatregelen.

De vereniging benoemt homoseksualiteit hierbij niet specifiek. Wel nam de Dijk in 2011 als eerste voetbalvereniging het initiatief om gastheer te zijn van het GaySportCafé en dit leidde tot veel persaandacht. De voorzitter: "Bij de Dijk hebben we al lang geleden in de richtlijnen sportiviteit en respect vastgelegd dat we een vereniging voor iedereen willen zijn, jongens en meisjes, Nederlanders en medelanders en dus ook hetero's en homo's. Maar nooit heeft iemand gevraagd ons hier expliciet over uit te spreken. Totdat we in contact kwamen met het GaySportCafé. Overal kun je homo zijn, behalve op en rond de voetbalvelden. Hier willen we wat aan veranderen en daarom schenken we extra aandacht aan de acceptatie van homoseksuele voetballers". De Dijk hanteert het 5-stappenplan 'Scoren met verschillen' om extra aandacht te schenken aan de acceptatie van homoseksuele voetballers. Dit stappenplan is ontwikkeld door de John Blankenstein Foundation. [Link naar de website van JBF.](#)

Koninklijke Nederlandse Hockey Bond

In 2009 hebben elf sportbonden (KNVB, KNHB, NIJB, NHV, KNZB, KNWU, NRB, Nevobo, NBB, KNKV en KNBSB) samen met Stichting Meer dan Voetbal, NOC*NSF en het Ministerie van VWS het programma 'Samen voor Sportiviteit en Respect' opgesteld. De Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) gebruikt nu actief het 'Sportiviteit & Respect handboek

voor verenigingen'. Daarin staan concrete handvatten en praktijkvoorbeelden voor verenigingen. Zij kunnen zo hun eigen vertaalslag maken naar sportiviteit en respect. Doelstelling van de bond is dat in 2011 60% van alle verenigingen het handboek gebruikt en dat in 2015 alle verenigingen een Sportiviteit en Respectbeleid hebben.

Het 'Sportiviteit & Respect handboek voor verenigingen' biedt onder meer een casus van verbaal wangedrag van publiek tegen de vrouwelijke scheidsrechter in een herenwedstrijd. Helder wordt beschreven welke doelgroepen betrokken zijn bij dit thema, welke mogelijke acties hadden kunnen plaatsvinden tijdens en na de wedstrijd, welke beleidsmaatregel er uit voort kan vloeien en welke acties een preventieve werking kunnen hebben voor een volgende wedstrijd. Op de website van de KNHB staan voorbeelden van verenigingen die met het thema aan de slag zijn gegaan om onsportief gedrag tegen te gaan. Zo hanteert een vereniging de Gouden Vijf: vijf regels rond sportiviteit en respect. Net als bij het voorbeeld van voetbalvereniging De Dijk geldt ook voor de KNHB en de voorbeelden op hun website dat homoseksualiteit in deze uitingen van sportiviteit & respect niet specifiek wordt genoemd. In de toepassing zijn er echter wel concrete voorbeelden vanuit homoseksualiteit.

De Gouden Vijf

1. De scheidsrechter heeft altijd gelijk;
2. Fanatiek mag, sportief moet;
3. Fatsoenlijke taal is heel normaal;
4. Opgeruimd staat netjes;
5. De club, dat ben jezelf!

Voorbeeld 3: Beleidsadvies

Een gemeente kan zich op het gebied van LHBT en sport laten bijstaan door een adviescommissie, bestaande uit homo's en hetero's met kennis en ervaring op het gebied van homo-emancipatie, diversiteit, en/of sport. Een goed voorbeeld is de Nijmeegse aanpak. De gemeente Nijmegen besteedt veel aandacht aan de preventie van homodiscriminatie. Sinds 1992 adviseert de adviescommissie LHBT de gemeente. De leden zijn geselecteerd op hun deskundigheid over homo-emancipatiebeleid, emancipatie of diversiteit, of op hun betrokkenheid bij roze Nijmegen. In 2002 bracht deze commissie voor het eerst een advies uit over sportbeleid. De partners in Nijmegen zijn het Programma Integratie en Emancipatie van de gemeente, Adviescommissie LHBT, sportclubs en Sportservice Nijmegen, voetbalclub N.E.C., de Politie Gelderland Zuid en het Openbaar Ministerie Arnhem.

De historie van de Nijmeegse aanpak

- * Februari 2002: De adviescommissie LHBT adviseert over spreekkoren bij N.E.C. en over het antidiscriminatieprotocol voor sportclubs;
- * April 2003: De gemeente Nijmegen neemt het advies van de commissie over. Sportclubs in Nijmegen ondertekenen in deze periode de algemene antidiscriminatie code van NOC*NSF;

- * September 2007: De gemeente schrijft de notitie 'Hand in Hand' over seksuele diversiteit. Hierin is expliciet aandacht voor de preventie van homodiscriminatie;
- * Oktober 2009: De gemeente spreekt met de adviescommissie LHBT af om in te zetten op fairplay, respect en sportiviteit. De gemeente spreekt het voornemen uit om hierover themabijeenkomsten te organiseren;
- * Voorjaar 2010: De gemeente geeft Sportservice opdracht om voor sportclubs de training 'Voel je veilig in je eigen club' te organiseren.
- * Jaarlijks: De gemeente Nijmegen, N.E.C., de Politie Gelderland Zuid en het Openbaar Ministerie Arnhem sluiten elk jaar een veiligheidsconvenant af. Hierin staat het stappenplan spreekkoren beschreven.

Advies over veiligheid en antidiscriminatiebeleid bij reguliere sportclubs

Dit advies van de commissie LHBT leidt tot expliciete aandacht voor de preventie van homodiscriminatie in bestaande protocollen en initiatieven. Zo zijn alle fairplay-initiatieven die sportclubs ondertekenen opnieuw onder de loep genomen. En de gemeente gaat themabijeenkomsten organiseren voor sportclubs in het kader van fairplay, respect en sportiviteit. Daarnaast ontwikkelt de Nijmeegse organisatie Sportservice 'Voel je veilig in de club'. In dit programma is homoseksualiteit een belangrijk onderwerp. De invulling is besproken met onder andere de Nederlandse Sport Alliantie (NSA). Interviews met scholieren worden verwerkt in het programma.

Advies over spreekkoren bij voetbalclub N.E.C.

Tijdens wedstrijden tussen N.E.C. en Vitesse zijn spreekkoren te horen, variërend van 'Heel Vitesse is homo' en 'Yes, yes, yes, het zijn de homo's van Vites'. Vitesse haakt in op de spreekkoren met roze shirts voor supporters met 'Yes, yes, yes. Al in 2002 sprak de adviescommissie LHBT de gemeente Nijmegen aan op de spreekkoren. Ook de gemeente vindt dit te ver gaan en bespreekt het in het veiligheidsoverleg met clubs en politie. Dit leidt tot een stappenplan dat wordt vastgelegd in een veiligheidsconvenant tussen N.E.C., gemeente Nijmegen, Politie Gelderland Zuid en het openbaar ministerie Arnhem.

Stappenplan spreekkoren gemeente Nijmegen

Als er kwetsende spreekkoren te horen zijn tijdens een wedstrijd, dan wordt via het omroepsysteem geprobeerd de spreekkoren te stoppen. Als hieraan geen gehoor gegeven wordt, dan beslist de politie in overleg met de veiligheidcoördinator of de wedstrijd stilgelegd wordt. Mocht dit geen effect hebben, dan wordt de wedstrijd gestaakt. Van deze laatste mogelijkheid is nog geen gebruik gemaakt. Sinds de afspraken er zijn, is er een afname van de spreekkoren.

Resultaten van de Nijmeegse aanpak

- * Sportclubs in Nijmegen onderschrijven het antidiscriminatieprotocol van NOC*NSF;
- * Kaderleden van sportclubs krijgen in 2011/2012 training en/of voorlichting over respect, veiligheid, fairplay en homoseksualiteit;
- * Er is een concreet stappenplan om discriminerende spreekkoren bij de thuiswedstrijden van N.E.C. te voorkomen;
- * Er zijn concrete afspraken binnen het veiligheidsconvenant van de gemeente Nijmegen.

Kosten

- * De totale kosten van de ambtelijke ondersteuning aan de adviescommissie bedragen circa € 20.000 per jaar, maar de adviezen op het gebied van LHBT vormen slechts een onderdeel van de werkzaamheden van de commissie;
- * De ontwikkeling en uitvoering van de trainingen aan de kaderleden bij de sportclubs kosten ongeveer € 30.000 per jaar.

Succesformule Nijmegen

De belangrijkste succesfactor van de Nijmeegse aanpak is de goede samenwerking tussen de adviescommissie LHBT en de ambtenaren van de gemeente Nijmegen. Het contact is goed, de lijnen zijn kort en beide partijen voeren regelmatig overleg over de voortgang. Verder is het belangrijk dat de gemeente de problemen (h)erkent die de aanleiding zijn voor de adviezen van de adviescommissie LHBT. Dan is de stap naar beleid en uitvoering klein.

Tips uit Nijmegen

- Neem als gemeente stelling tegen homodiscriminatie in sportclubs en geef hier ruchtbaarheid aan, bijvoorbeeld door een artikel in de plaatselijke of regionale krant;
- Heb contact hierover met sportclubs. Dit gesprek kan tegelijkertijd dienen als eerste inventarisatie van mogelijke problemen;
- Wees alert op signalen van homodiscriminatie en vraag daar ook om bij betreffende instanties en clubs. Het is lastig een regierol te nemen als er geen aanwijzingen voor problemen zijn;
- Leg de voornemens naar aanleiding hiervan vast in beleid en plan vervolgens de stappen voor uitvoering. Reserveer budget dat het sportclubs mogelijk maakt dit beleid over te nemen en te integreren;
- Zorg dat het beleid is ingebed in een meer algemeen beleid. Haal het exclusieve homokarakter er voor een deel vanaf en gebruik homoseksualiteit als voorbeeld;
- Toon betrokkenheid vanuit de gemeente. In Nijmegen heeft de gemeente bijvoorbeeld een homovolleybaltoernooi gesubsidieerd. De gemeente speelde zelf ook met twee teams mee.

Voorbeeld 4: Aanpak spreekkoren

De monitor gemeentelijk homo-emancipatiebeleid 2011 laat zien dat 32 gemeenten aangeven een wedstrijd te stoppen als er sprake is van anti-LHBT-spreekkoren. Dit cijfer lijkt een enigszins vertekend beeld te geven: burgemeesters zijn over het algemeen terughoudend in het stoppen van wedstrijden. Voorbeelden van een stilgelegde wedstrijd vanwege anti-LHBT-spreekkoren zijn er niet. Een andere mogelijkheid is om spreekkoren te overstemmen met de stadionspeaker of harde muziek. Of spelers van het thuiselftal maken duidelijk dat ze van zulke spreekkoren niet gediend zijn; in de pers en in contact met de 'harde kern' van hun supporters. De club heeft de taak om aan te geven dat er geen verschil is tussen 'gewoon een beetje schelden' en discriminatie. Het thema Spreekkoren heeft ook een plaats gekregen in handboeken en actieplannen:

Handboek Veiligheid KNVB

De KNVB besteedt in het Handboek Veiligheid aandacht aan spreekkoren en maakt duidelijk dat Betaald Voetbal Organisaties (BVO's) en supportersverenigingen verantwoordelijk zijn voor het gedrag van de supportersaanhang. En dat zij de grenzen moeten aangeven ten aanzien van ongewenste spreekkoren, onder andere in het huisreglement. BVO's en supportersverenigingen moeten aanstichters van ongewenste spreekkoren opsporen en aanspreken op hun gedrag. Opsporing en correctie vinden plaats via de keten BVO-supportersvereniging-KNVB-politie/justitie.

Actieplan Naar een veiliger sportklimaat

In april 2011 presenteerde het ministerie van VWS het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'. Dit plan kwam tot stand in overleg met NOC*NSF, KNVB en KNHB, gemeenten (VNG en VSG) en de MO-groep Welzijn. Het plan zet in op een veiliger sportklimaat waarbij iedereen met plezier kan sporten zonder last te hebben van intimidatie of geweld. Hoofdstuk 2.2 richt zich op de aanpak van excessen bij de sport op het gebied van politie en justitie: "Indien door opruiende, discriminerende of intimiderende teksten (spreekkoren) de openbare orde en veiligheid in het geding is, of een strafbaar feit wordt gepleegd, zal er overeenkomstig worden opgetreden door politie en OM". Overigens moeten deze maatregelen nog verder worden uitgewerkt door de partners.

Huishoudelijk reglement N.E.C. Nijmegen

N.E.C. Nijmegen heeft in het huishoudelijk reglement twee artikelen (van de 26) opgenomen over spreekkoren en discriminerende teksten: "Het meevoeren, voorhanden hebben of tonen van spandoeken met naar het oordeel van N.E.C. discriminerende, aanstootgevende of kwetsende teksten en/of tekens is ten strengste verboden", en "Het is toeschouwers verboden zich in het stadion van N.E.C. schuldig te maken aan racisme en/of discriminatie door ondermeer spreekkoren".

Praktijkvoorbeeld ADO Den Haag

Op 20 maart 2011 zijn er vanaf de tribunes kwetsende spreekkoren te horen tijdens de competitiewedstrijd van ADO tegen Ajax. De Stichting Bestrijding Antisemitisme (BAN) spant een kort geding aan tegen ADO en wil dat de rechter zich uitspreekt over voetbalclubs die niet of te weinig optreden tegen kwetsende spreekkoren. Stichting BAN eist dat ADO zich strikt houdt aan het Handboek Veiligheid van de KNVB, artikel 31 en bijlage 3. ADO betoogt dat het stilleggen van een voetbalwedstrijd een paardenmiddel is dat niet te pas en te onpas moet worden ingezet. De club vindt dat het erg meeviel met de spreekkoren op 20 maart; en dat zij voldoende doet ter voorkoming van dit wangedrag. ADO weet zich hierin gesteund door de KNVB. Beiden vinden dat de bestaande protocollen en plannen van aanpak geen uitbreiding behoeven. In augustus doet de rechter uitspraak en stelt de Stichting BAN in het gelijk. ADO moet direct adequate maatregelen nemen bij spreekkoren. Als dat nodig is kunnen die maatregelen uitmonden in het stilleggen van de wedstrijd.

Zie onder meer het [rechtbankverslag](#) in: NRC Handelsblad, 9 augustus 2012.

Overigens is ADO actief bij de bestrijding van homofobie. In mei 2012 verzorgde de John Blankenstein Foundation een eerste voorlichtingsavond over homofobie bij ADO. En vervolgactiviteiten zijn gepland.

Voorbeeld 5: Sport in de wijk

De gemeente heeft de taak om te voorkomen dat sportende jongeren homofoob gedrag vertonen. Veel reguliere sportverenigingen hebben een kader om discriminatie en uitsluiting bespreekbaar te maken. De grote uitdaging voor een gemeente is om ook op wijkniveau, in de laagdrempelige sport, te zorgen voor een veilig sportklimaat. Dat kan bijvoorbeeld via de combinatiefunctionarissen, de wijk sportclubs, het wijkwelzijnswerk, BSO of de brede school. Sportleiders en combinatiefunctionarissen - zowel professionals als vrijwilligers - moeten dan weten hoe ze dat aan kunnen pakken en hoe ze jongeren hierover iets kunnen leren.

De vreedzame methode

Veel basisscholen en wijken werken succesvol met de vreedzame methode: een programma gericht op sociale competenties en democratisch burgerschap. In De Vreedzame School [Link naar www.devreedzameschool.nl] krijgen leerlingen een stem, mogen ze meedenken over allerlei zaken en krijgen ze verantwoordelijkheden. Bovendien leren ze op een positieve en zorgzame manier met elkaar om te gaan, en hoe je conflicten constructief kunt oplossen. Er worden aparte leerling mediators opgeleid die helpen bij het oplossen van conflicten. Door de positieve effecten van De Vreedzame School ontstond er in veel wijken belangstelling om het succes door te trekken naar de wijk: De Vreedzame Wijk. Met deze verbreding wordt een eenduidige pedagogische aanpak ingevoerd in alle organisaties die in de wijk werken met kinderen in de basisschoolleeftijd.

Vertaling naar de sport

De Nederlandse Sport Alliantie (NSA) heeft samen met Eduniek de vreedzame methode vertaald naar de praktijk van lokale sportleiders en sportverenigingen. In trainingen voor sportkader wordt aandacht besteed aan de drie peilers van de vreedzame methode: een positief sportklimaat (met onder andere aandacht voor omgaan met winst en verlies en omgaan met negatief gedrag), conflicthantering en mediation, en afspraken en verantwoordelijkheden. In een bijbehorend e-book zijn de principes en uitgangspunten van de vreedzame methode vertaald naar de praktijk van de sportbegeleider en zijn voorbeelden en tips opgenomen die de sportleider kan gebruiken in de eigen praktijk. Een belangrijke peiler binnen de trainingen is diversiteit, inclusief homoseksualiteit. De algemene onderliggende visie is dat een goed sociaal klimaat óók leidt tot preventie van homofoob gedrag.

Opleiding Leiders Sportieve Recreatie

Voor sportleiders die werken in de wijken en lokale sportgroepen en –groepjes begeleiden heeft de NSA de opleiding Leiders Sportieve Recreatie LSR. In deze opleiding zijn ervaringen van diversiteit en homoacceptatie gebundeld in een module. De NSA biedt

deze opleiding op MBO-2 en MBO-3 niveau ook op maat aan. Met kinderen vanaf 12 jaar is homoseksualiteit specifiek bespreekbaar te maken, maar daar moeten sportleiders dan wel op getraind zijn. Hier is nog geen aanbod voor. Wel zijn er drie voorbeelden.

a. Het Dialoogproject Jongerenwerk en Homoseksualiteit

In 2009 is met Amsterdamse jongerenwerkers gesproken over hoe zij beter open kunnen staan voor homoseksualiteit en op kunnen treden tegen homovijandigheid. Vervolgens zijn tientallen jongerenwerkers getraind volgens de methode 'Dialoog jongerenwerk en homoseksualiteit'.

b. Respect2give=2get

Dit lespakket is speciaal gericht op het VMBO en behandelt thema's als identiteit, discriminatie en homoseksualiteit. Respect2give=2get is vooral gericht op jongeren die respect eisen maar nog niet altijd geven..

c. Tips voor het omgaan met homoseksualiteit in de gymles

In dit artikel worden praktische tips, regels en oefeningen gegeven voor sportleiders om tijdens de gymles in het voortgezet onderwijs homoseksualiteit aan de orde te stellen en bespreekbaar te maken.

Voorbeeld 6: Combinatiefunctionarissen

Sinds 2008 zijn op lokaal niveau combinatiefunctionarissen aan de slag, vanuit de 'Impulsregeling brede scholen, sport en cultuur'. Doel van deze combinatiefunctie is onder andere 'het versterken van ca. 10% van de sportverenigingen met oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk'. Met de inzet van de combinatiefunctionarissen moeten sportverenigingen zo sterk worden dat zij behalve het bedienen van de eigen leden zich ook kunnen richten op bijvoorbeeld de wijk of de vaak kwetsbare groepen die in verhouding minder aan sport deelnemen.

Veel combinatiefunctionarissen geven les of instructie, bijvoorbeeld een gymdocent die tevens werkzaam is voor een sportvereniging. Vanuit die positie kunnen zij te maken krijgen met uitingen van discriminatie en uitsluiting in de sport. Een uitgelezen kans voor de gemeente om het lokale antidiscriminatiebeleid en beleid tegen homofoob gedrag uit te dragen via deze functionarissen.

Gemeenten vervullen een belangrijke coördinerende en ondersteunende rol bij de uitvoering van de Impulsregeling. Zij kunnen de samenwerking stimuleren tussen bijvoorbeeld

(brede) scholen, sportverenigingen en andere lokale organisaties zoals naschoolse opvang en welzijnsinstellingen. Samen met deze organisaties kunnen gemeenten de randvoorwaarden invullen die een succesvolle aanpak mogelijk maken.

Meer informatie hierover is te vinden op de website www.combinatiefuncties.nl

Voorbeeld 7: Voetballen met Regenboogballen

‘Voetballen met Regenboogballen’ was een ludieke actie in de gemeente Enschede om te laten zien dat iedereen op het voetbalveld zichzelf moet kunnen zijn, of je nu op jongens of meisjes valt. De regenboogkleuren zijn het symbool voor (seksuele) diversiteit.

Wat is ‘Voetballen met Regenboogballen’?

Alle amateurvoetbalclubs in Enschede voetballen op zaterdag 28 september 2013 met een regenboogbal. Rondom de wedstrijden worden acties georganiseerd. Posters vragen in de kleedkamers en kantines om aandacht voor de acceptatie van LHBT-jongeren. Overal in de stad hangen posters met de regenboogbal.

Na de wedstrijd worden bij voetbalverenigingen flyers uitgedeeld door vrijwilligers van het COC en de GGD. Daarnaast zijn Ed Wallinga, wethouder Sport en Patrick Welman, wethouder Inburgering & emancipatie bij twee voetbalverenigingen aanwezig om het doel en de betekenis van de actie te benadrukken.

Hoe is de actie geborgd?

De financiering van het actieplan door het ministerie is van tijdelijke aard en loopt eind 2014 af. In Enschede moeten verenigingen zich profileren op het maatschappelijk vlak om in aanmerking te komen voor subsidie. Dit project is een manier om zich te profileren. De actie zal dan ook worden herhaald door de afdeling Sport van de gemeente samen met de voetbalverenigingen zelf.

Kansen/tips

- * Samenwerking met afdeling Sport en Voetbal Federatie is belangrijk voor de inbedding na 2014. Laat de actie onderdeel worden van deze partijen en henzelf de uitwerking voor 2014 en verder bedenken.
- * Zorg voor voldoende capaciteit van COC en andere partijen om de clubs te bezoeken of op een andere dag voorlichting te geven.
- * Laat wethouders de aftrap doen. Dat is goed voor de PR en laat zien dat de gemeente het onderwerp ondersteunt.

Bedreigingen

- * Als de partners zich terugtrekken en niet enthousiast zijn, blijft het bij een eenmalige actie.

U wilt aan de slag?

Maak gebruik van de actieplannen, download deze via de website van de gemeente

Enschede: <http://ris.enschede.nl/stukken/10039/>

Samenwerkingpartners

De gemeente Enschede, GGD Twente, COC Twente-Achterhoek en de voetbalfederatie Enschede. In de werkgroep LHBT zitten: Politie Twente, Artikel 1 Overijssel, café Stonewall en gemeente Hengelo.

Informatie Regenboogballen zie COW Company

www.bedrukteballen.nl

- * 100 stuks: € 11,95 per stuk
- * Start- en instelkosten per kleur: € 22,50
- * Allover bedrukking full colour: € 1,71 per stuk.
- * Transportkosten: € 95,95
- * Standaard Levertijd = 10 weken.

Het zijn wedstrijdballen:

- * Maat 5 (ca. 68-70 cm)
- * Ca. 400 - 430 gram
- * 32 panelen
- * 4 laags
- * Latex binnenbal
- * Toplaag: Korean quality

Social Media:

- * Facebook: [Zet jij niemand buitenspel?](#)
- * Website: [GGD Twente](#)
- * YouTube: [Regenboog voetbal](#)

Met dank aan Gemeente Enschede, Inge Stegeman en Nederlandse Sport Alliantie, Bep Timmer.

Voorbeeld 8: Utrecht Roze Stad 2013

2013 was voor de gemeente Utrecht een campagnejaar waarin homo-emancipatie in de sport centraal staat. De achterliggende visie is dat iedereen moet kunnen sporten binnen de vereniging, dus ook homo's en lesbiennes. De gemeente wil het thema bij Utrechtse sportverenigingen op de agenda zetten en organiseert activiteiten gericht op bewustwording en zichtbaarheid. Ook wil de gemeente het thema opnemen in de scholing tot 'vreedzame sportvereniging' en het trainen van sportprofessionals zoals beweegmakelaars en buurtsportcoaches.

De campagne wordt opgehangen aan het jaar 2013, omdat Utrecht dan Roze Stad en organisator van Roze Zaterdag is. Ook wordt de Vrede van Utrecht gevierd en organiseert Utrecht het European Youth Olympic Festival, een tweejaarlijks evenement voor jonge Europese sporters.

Wat er aan voorafging

In het najaar van 2011 publiceert de gemeente Utrecht het actieplan LHBT-emancipatie voor de periode 2012-2014, 'Veiligheid, Acceptatie en Zichtbaarheid'. Een aparte paragraaf daarin over sport vormt de aanzet tot het plan 'Sociale Homoacceptatie in de sport, 2012-2013' van de Vereniging Sport Utrecht (VSU). In dit rapport concludeert de VSU dat het onderwerp lastig te agenderen is binnen de Utrechtse sportverenigingen. Een campagne is gewenst.

De voorbereidingen en het inrichten van een projectgroep vinden plaats in 2012. VSU organiseert dan in samenwerking met de Stichting Homosport Nederland (inmiddels GUTS), Movisie en de Nederlandse Sport Associatie (NSA) een eerste bijeenkomst voor Utrechtse sportverenigingen getiteld 'Sport en Roze Utrecht'.

24 februari 2013: de kick-off bijeenkomst

Op 24 februari vindt de officiële kick-off plaats. Aanwezig zijn tien Utrechtse sportverenigingen die positief hebben gereageerd op de brief van de gemeente. De burgemeester opent de bijeenkomst en vervolgens wordt het KNVB-actieplan rondom homoseksualiteit in het voetbal gepresenteerd. Er is interactief theater, de John Blankenstein Foundation verzorgt een workshop en ex-topsporter Casper Boom vertelt het verhaal over zijn coming-out in de korfbalwereld. Na afloop wonen alle aanwezigen een wedstrijd van FC Utrecht bij.

Conclusies na deze kick-off bijeenkomst:

- * de aanwezige verenigingen zijn overtuigd van de problematiek en de noodzaak om actie te ondernemen. Een voordracht over het waarom van specifiek LHBT-beleid is voor hen dan ook niet nodig;

- * de aanwezige verenigingen geven aan dat ze behoefte hebben aan duidelijke tools en handvatten om het thema in hun vereniging aan te pakken;
- * bij het nabellen van de tien verenigingen blijkt echter dat zij het een goede bijeenkomst vonden, maar verder geen acties zullen ondernemen;
- * de ongeveer 290 niet-aanwezige verenigingen zien het probleem niet. Het is moeilijk om ze warm te maken voor het thema.

29 juni 2013: Roze Zaterdag

Voor het eerst in vijftien jaar vindt Roze Zaterdag weer plaats in Utrecht. Feest, cultuur, muziek én sport brengen het thema homoseksualiteit onder de aandacht van een groot publiek; het evenement trekt 55.000 bezoekers. Verschillende roze sportverenigingen organiseren een uitgebreid toernooiprogramma waarop iedereen – homo of hetero – welkom is. 's Avonds wordt op het Domplein aan voetbalvereniging Odysseus en Roller Derby Vereniging Dom City Dolls de Roze Sportprijs uitgereikt. Zij hebben zich met ludieke acties ingezet voor een betere acceptatie van LHBT's.

Bij Odysseus dragen de voetballers onder het motto 'Homo? Boeit geen flikker' een roze band op het paarse shirt met deze tekst. Bij Dom City Dolls gaan leden met niet-leden in sportkleding op de foto: de een houdt een bord met een slogan omhoog en de ander de 'I-like'-duim van Facebook. De foto's worden verspreid via sociale media.

Met deze Roze Zaterdag wordt de campagne afgerond.

Vervolg van de acties 2013:

- * De gemeente heeft het thema 'LHBT en sport' opgenomen in de scholing tot 'vreedzame sportvereniging'. Wegens onvoldoende financiering is het niet mogelijk om deze scholing aan te bieden aan een substantieel aantal Utrechtse sportverenigingen.
- * De gemeente probeert in 2013 om FC Utrecht bij het thema te betrekken. Men plaatst een oproep van de burgemeester in de supporterskrant om steun in de strijd tegen homofobie. Dit levert weinig resultaat op. Mogelijk volgen nieuwe acties, bijvoorbeeld vanuit het vrouwenvoetbal.
- * In samenwerking met Theater Aan Z zijn 4.000 Mbo-scholieren bereikt met interactief toneel, gericht op homoseksualiteit.

Succesfactoren

De volgende factoren droegen bij aan het succes van het campagnejaar 2013:

- * Een actief gemeentelijk beleid, inclusief een concreet activiteitenplan;
- * Een actief gemeentebestuur;
- * Actieve en enthousiaste ambtenaren, die ook voldoende uren beschikbaar hebben om aan het thema te werken;

- * Voldoende budget om de activiteiten uit te kunnen voeren;
- * Een LHBT-adviescommissie die de plannen actief ondersteunt en begeleidt.

Tips en aanbevelingen

- * Het draagvlak vanuit de verenigingen moet geregeld zijn. Een gemeente kan kijken wat er al gebeurt en waar het thema homoseksualiteit bij kan aanhaken. Bijvoorbeeld een korte workshop over homoseksualiteit aanbieden binnen een training voor verenigingscoaches, -trainers, -vrijwilligers of -bestuurders;
- * Een 'tool' voor verenigingen zou handig zijn. Handzame informatie en activiteiten die een gemeente aan kan bieden aan verenigingen en waarmee de vereniging zelf eenvoudig aan de slag kan;
- * Als subsidiegever heeft een gemeente een krachtig middel in handen om actieve inzet van verenigingen af te dwingen. Verenigingen die geen actief antidiscriminatiebeleid voeren, kunnen gekort worden op hun subsidie. Utrecht heeft dit middel overigens niet gehanteerd.

Conclusie en hoe verder: richtingen en dilemma's

Een algemene conclusie die na het campagnejaar kan worden getrokken is dat de animo voor het thema laag is, ondanks geslaagde activiteiten. Meest gehoorde reactie vanuit de verenigingen: 'dit speelt bij ons niet'. Hoe gaat u daarmee om?

De betrokken beleidsadviseurs zien drie richtingen:

1. School en train professionals, zoals de combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. Laat hen het thema als vanzelfsprekend meenemen in hun werk in de wijken, buurthuizen en op scholen. In Utrecht liggen er zeker kansen, er is namelijk 17 fte beschikbaar voor combinatiefunctionarissen en 14,4 fte voor buurtsportcoaches.
2. Neem het thema mee in de 'vreedzame' verenigingen. Zorg voor specifieke homo-voorbeelden en materialen. In Utrecht zijn er nu zes vreedzame sportverenigingen en dit wordt mogelijk nog verder uitgebreid.
3. Laat de verenigingen het thema actief uitdragen. Bijvoorbeeld door steeds de open en tolerante vereniging te benadrukken op contactmomenten: bij de start van het lidmaatschap, bij de opening van het seizoen, op ouderbijeenkomsten, trainersbijeenkomsten, op de website, bij jubilea. De boodschap moet zijn: iedereen is hier welkom, we staan open voor iedereen. Dus ook voor LHBT's.
4. NOC*NSF heeft het programma 'Naar een veilig sportklimaat'. Dit is interessant voor verenigingen. Dit is iets van de sportbonden en de verenigingen. Nadeel is dat gemeenten hier buiten staan en geen inzicht hebben in wat er in de verenigingen gebeurt. Enige afstemming tussen gemeenten en NOC*NSF zou wenselijk zijn.

Met dank aan Kees van den Berg en Daphne van Rhee, gemeente Utrecht.

4. Relevante organisaties, websites en literatuur

Organisaties

Alliantie Gelijkspelen

Onder regie van de ministeries van VWS en OCW/directie Emancipatie, is in 2008 een alliantie in de sport opgericht. Doel van de alliantie is de beleidsinitiatieven ten aanzien van het bevorderen van sociale acceptatie van homoseksualiteit in de sport af te stemmen, te coördineren, uit te (doen) voeren, in te bedden en te verbreden. Gay Union Through Sport (GUTS), voorheen Stichting Homosport Nederland (sHN) is hiervan de coördinator. Andere partners in de alliantie zijn NOC*NSF, Nederlandse Sport Alliantie (NSA), John Blankenstein Foundation (JBF), COC Nederland en MOVISIE.

Partners Alliantie Gelijkspelen

NOC*NSF

Nederlands Olympisch Comité* Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) is de bundeling van de georganiseerde sport in Nederland. De negentig aangesloten landelijke sportorganisaties vertegenwoordigen samen ongeveer 27.000 verenigingen met in totaal ruim 4,7 miljoen georganiseerde sporters.

Movisie

Movisie is hét landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid.

Gay Union Through Sports

Gay Union Through Sports (GUTS), voorheen Stichting Homosport Nederland, is de landelijke belangenorganisatie voor homoseksuele, lesbische, biseksuele en transgender sporters en homo/lesbische sportverenigingen. GUTS wil bijdragen aan een tolerant en homovriendelijk sportklimaat: samen sporten op basis van respect en gelijkwaardigheid.

COC Nederland

COC Nederland is de belangenvereniging voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT'ers). Het COC zet zich in voor gelijke rechten, emancipatie en sociale acceptatie van LHBT'ers in Nederland en in het buitenland. COC Nederland is een federatie van regionale lidverenigingen.

NSA

De stichting Nederlandse Sport Alliantie (NSA) is een landelijk sportadviesbureau, dat zich inzet voor een sport-, beweeg- en leefomgeving waarin je je veilig voelt, het leuk is, je jezelf kunt zijn en voor iedereen een plek is. De stichting wil het voor meer mensen mogelijk maken elkaar via sport en bewegen te ontmoeten en mee te doen aan maatschappelijke activiteiten.

John Blankenstein Foundation

De John Blankenstein Foundation (JBF) laat zich inspireren door de overleden topscheidsrechter en homoactivist John Blankenstein. De Foundation verbetert de sociale acceptatie van homo's, met name in de amateursport.

De Alliantie Gelijkspelen wordt mede mogelijk gemaakt door subsidies van:

Het ministerie van VWS

Zorg voor mensen in een gezonde samenleving. Dat is het motto van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Zorg voor ouderen en jongeren en voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke handicap. Ongeveer 5000 ambtenaren van dit ministerie maken het overheidsbeleid op het terrein van de gezondheidszorg, de maatschappelijke zorg en sport.

Het ministerie van OCW

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) werkt aan een slim, vaardig en creatief Nederland. OCW wil dat iedereen goed onderwijs volgt en zich voorbereidt op zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Verder wil het ministerie dat iedereen cultuur kan beleven en dat leraren, kunstenaars en wetenschappers hun werk kunnen doen.

Overige organisaties

EduDivers

EduDivers is het Nederlandse kenniscentrum voor scholen en seksuele diversiteit.

Mulier Instituut

Het Mulier Instituut bevordert de sociaal-wetenschappelijke kennisontwikkeling en beleidseffectiviteit op het terrein van sport.

Verder lezen

- * Agnes Elling: Seksuele diversiteit in de sport: sportdeelname en acceptatie (onderzoeksrapport), 2011.
- * Agnes Elling: Buitengewoon grensoverschrijdend: sportervaringen van transseksuele mannen en vrouwen, 2010.
- * Agnes Elling, en R. van den Dool, R, Homotolerantie in de sport, 2009.
- * Huub ter Haar: Gelijkspel, portretten van homo topsporters; November 2008.
- * Huub ter Haar: Helden uit de kast, serie voor het sportmagazine Helden, vanaf 2009.
- * De Roze Gemeentegids, beleid voor lesbische vrouwen, homomannen, biseksuelen en transgenders. Juni 2011.

Movisie is hét landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid. Onze activiteiten zijn georganiseerd in vijf actuele programma's: effectiviteit en vakmanschap, participatie en actief burgerschap, sociale zorg, huiselijk en seksueel geweld en gebiedsgericht werken. Onze ambitie is het realiseren van een krachtige samenleving waarin burgers zoveel mogelijk zelfredzaam kunnen zijn.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder is 9,4% van de mannen en 17,1% van de vrouwen niet uitsluitend heteroseksueel (SCP, 2012). Maar meer dan een kwart van de lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mannen en vrouwen en transgenders (LHBT-ers) is op de sportvereniging niet open over hun homoseksualiteit. Een kwart van de teamsporters zegt getuige te zijn geweest van vervelende opmerkingen over homoseksuelen en 39% zelfs van fysieke agressie.

Daarom is actief beleid op dit thema nodig. Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om discriminatie, uitsluiting en onwenselijk gedrag tegen te gaan. Vanuit hun regiefunctie kunnen zij verschillende trajecten binnen de sport vorm geven. En via de sportverenigingen kunnen zij invloed uitoefenen om te komen tot een homovriendelijk sportklimaat.

Deze handreiking biedt gemeenten ideeën en voorbeelden hoe zij binnen en via de sport uitsluiting tegen kunnen gaan van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mannen en vrouwen en transgenders (LHBT-ers). 'Naar een homovriendelijk sportklimaat in de gemeente' is een publicatie van de Alliantie Gelijkspelen en Movisie.